

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Kajaanin kaupungin asianhallintajärjestelmässä

§ 106

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

KAJDno-2022-393

Valmistelija / lisätiedot:

Tarja Laatikainen, Piia Väyrynen

tarja.laatikainen@kajaani.fi, piia.vayrynen@kajaani.fi

Ympäristönsuojelutarkastaja, Vs. kaupunginarkkitehti

Työ- ja elinkeinoministeriö oli lähettänyt lausunnolle 3.3.-12.4.2022 ehdotuksen laista kaivoslain muuttamiseksi mm. ELY-keskuksille, maakunnan liitoille ja muille kaivostoiminnan luvittamiseen liittyville keskeisille tahoille. Ministeriö on toimittanut 20.4.2022 erillisen täydennyspyynnön kunnille, sillä kunnat olivat jääneet epähuomiossa pois lausuntopyynnön jakelulistalta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kaivoslakia. Uusi laki täydentäisi ja muuttaisi nykyistä kaivoslakia. Lausunnot tulee antaa lausuntopalvelu.fi-palvelussa 15.5.2022 mennessä. Lausunnossa vastataan lausuntopalvelussa esitettyihin kysymyksiin lakiluonnoksesta. Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/12316/2019

Taustaa

Nykyinen kaivoslaki (621/2011) tuli voimaan 1.7.2011. Voimassa olevan lain soveltamisesta ei ole vielä kattavia kokemuksia kaivostoiminnan osalta. Yhtään voimassa olevan kaivoslain nojalla annettua uutta kaivoslupaa ei ole vielä edennyt kaivostoimintaan asti.

Tavoitteet

Lakiluonnoksen tavoitteena on ympäristönsuojelun tason parantaminen, kaivosten toimintaedellytysten varmistaminen sekä paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen. Lisäksi esityksellä parannetaan lupamenettelyjen toimivuutta.

Lakiluonnoksessa ehdotetaan muun muassa:

- paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikuttamismahdollisuuksien parantamista siten, että kaivoslupan myöntämisen edellytyksenä on kunnan hyväksymä kaava (yleis- tai asemakaava)
- muiden elinkeinojen huomioon ottamista nykyistä vahvemmin kaivoslupaharkinnassa
- kiinteistön omistajan aseman parantamista
- tiukennuksia malminetsintäluvan voimassaolon jatkamista koskeviin edellytyksiin alueen asukkaiden kokemien haittojen vähentämiseksi
- tiedonsaantioikeuksien parantamista vuosittain pidettävillä avoimilla yleisötilaisuuksilla

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Kajaanin kaupungin asianhallintajärjestelmässä

- muutosesityksiä, joiden tarkoituksena on huomioida maisemalliset ja ympäristölliset sekä luonnon monimuotoisuuteen liittyvät kysymykset entistä vahvemmin kaivoslupaharkinnassa
- tiukennuksia kaivoslain mukaiseen vakuussäätelyyn
- muutoksia kaivostoiminnan lopettamista koskevaan säätelyyn (kaivoksen vaiheittainen sulkeminen otetaan huomioon).

Lausuntopyyntö asiakirjoineen on nähtävillä Lausuntopalvelu.fi-palvelussa osoitteessa: <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=406b2d99-e20b-4fcc-a781-e7c8b9b7673c>

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus antaa lausuntonaan luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta seuraavat vastaukset lausuntopalvelussa esitettyihin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia

- **alueellisia rajauksia**
- **hehtaariperusteinen varausmaksu**
- **varausajan lyhentäminen**
- **varauspäätöksen sisällön tarkentaminen**
- **varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.**

Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?

Varausjärjestelmän muutokset ja täsmentäminen varausmaksulla, alueellisilla rajauksilla ja varausaika rajoittamalla sekä varauspäätöksen sisällön tarkentaminen (uusi 55 a §) ovat kannatettavia muutoksia uuteen kaivoslakiin.

Varausaluetta, malminetsintää tai kaivostoimintaa ei tule sallia luonnonympäristön kannalta tärkeillä alueilla. Kaivoslain 7 §:n 2 momentin malminetsintätyön kieltoalueisiin on lisättävä kansallispuistot, luonnonsuojelualueet, Natura -alueet sekä vedenhankinnan kannalta tärkeät pohjavesialueet.

Ehdotuksen 98 a §:ssä esitetty hehtaariperusteinen varausmaksu (1€/ha/vuosi) vaikuttaa vähäiseltä sen tavoiteltuun vaikutukseen nähden. Suuremmalla varausmaksulla varmistettaisiin tehokas ja tavoitteellinen malminetsintätoimen aloittaminen. Myös malminetsintä- (99 §) ja louhintakorvauksia (100 §) on tarpeen tarkistaa ja korvauksia korottaa yksityisille maanomistajille kohtuullisemmiksi toiminnasta aiheutuvaan maankäyttöä rajoittavaan ja muuhun haittaan nähden.

Varausilmoituksen jättämisen tiedottaminen (44 §) tulisi tiedottamisen varmistamiseksi säätää kaivosviranomaisen velvollisuudeksi varaajan sijaan.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä säätelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Kajaanin kaupungin asianhallintajärjestelmässä

Kaivoslakiluonnoksen ja nykyisten ympäristönsuojelulain ja luonnonsuojelulain suhde ja rajat ovat selvät. Kaivoslaissa tulisi kuitenkin selkeyttää, mitä asioita kaivosalueiden määrittämisessä kuntakaavoissa tulee ottaa huomioon. Maankäyttö- ja rakennuslain perusteella laadittu kuntakaava, jonka valmistelussa monet erillislait otetaan huomioon, tulee olla keskeinen väline uuden kaivoksen sijoittumisessa.

Kaivoksen sijoittamisessa ja kaavoittamisessa tulee ottaa huomioon lähiympäristössä olevien asuinalueiden ja asuinrakennuspaikkojen turvallisen, terveellisen, viihtyisän ja sosiaalisesti toimivan elin- ja toimintaympäristön säilyminen. Myös muut elinkeinotoiminnat, kuten maanviljely, kalastus, matkailu ja poronhoito, tulee ottaa huomioon kaivostoiminnan sijoittamisessa, samoin luonnon- ja kulttuuriympäristöjen arvojen kanssa yhteensovittaminen. Ympäristöön kohdistuvien vaikutusten, kuten melu, tärinä, pöly ja vesistö päästöt, ohje- tai suositusarvojen lisäksi kaivoksen kaavoittamisessa ja luvituksessa tulee tutkittavaksi laajasti muitakin kaivostoiminnalle herkkiä vaikutuksia, kuten vaikutukset viihtyisyyteen ja yleensä paikallisiin elinolosuhteisiin.

Kaivostoiminnan ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi uuteen kaivoslakiin tulee sisällyttää kaivosalueiden ja kaivoksen apualueiden ympärille riittävät suoja-alueet, joiden maankäytölle asetetaan kaivostoiminnasta johtuvia rajoituksia. Kaivoslakiin tulee sisällyttää myös tarkemmat määrittelyä siitä, mikä on riittävä suoja-alue kaivostoiminnan ympärillä. Kaivosalueelle sijoittuvat suoja-alueet voidaan siten merkitä kaavoihin kaivostoimintaan liittyvinä suoja-alueina, joilla edellytetään luonnonympäristön suojausvaikutuksen säilyttämistä. Laissa tulee lisäksi säätää toiminnanharjoittajan velvollisuudesta maksaa kaavoitukseen liittyvien korvaus- ja lunastusmenettelyjen aiheuttamasta haitasta aiheutuvat korvaukset kiinteistönomistajille ja muiden elinkeinojen harjoittajille.

Ympäristönsuojelulain, luonnonsuojelulain ja kaivoslain mukaiset lupamenettelyt on mahdollista sovittaa yhteen eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta annetun lain (764/2019) mukaisesti. Kaivoslaissa tulee selkeämmin kertoa, miten muiden keskeisten lakien määräykset ja velvoitteet on otettava huomioon malminetsinnässä ja kaivostoiminnassa. Maankäyttö- ja rakennuslain sekä luonnonsuojelulain uudistukset ovat myös tekeillä, joten näiden eri lakien muutosten vaikutukset tulee huomioida kunkin lain valmisteluissa.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehtoilla? Millaisilla?

Kajaanin kaupungissa, entisen Otanmäen kaivoksen alueella ja sen ympäristössä on viime vuosina tehty malminetsintää useamman yrityksen toimesta. Kaupungin tietoon ei ole tullut valituksia etsintään liittyvistä haitoista alueen asukkailta, kiinteistön omistajilta tai muiden elinkeinojen harjoittajilta.

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Kajaanin kaupungin asianhallintajärjestelmässä

vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

Kuntakaava on kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksien kannalta hyvä asia. Maankäyttöä voidaan ohjata tällöin maakuntakaavaa yksityiskohtaisemmin ja sovittaa toimintoja paremmin yhteen. Kuntakaavat olisivat kuitenkin haastavia ja päätyisivät todennäköisesti yleisemmin oikeuskäsittelyihin. Kuntarajat ylittävien vaikutusten osalta pitäisi varmaankin harkita kaavoittamista myös kuntarajan toiselle puolelle, jolloin vaikutukset tulisivat myös maankäytössä varmemmin huomioituiksi. Tässä voisi ottaa mallia tuulivoiman kaavoituksesta.

Kuntatason kaavoituksessa voidaan tutkia laajemmin ja tarkemmin kaivostoiminnan sijoittamisen reunaehdot, kuten luonnonolosuhteet, kulttuuriympäristöt, asutus, infrastruktuuri ja logistiikka sekä muut lähialueelle sijoittuvat toiminnot, samoin kuin selvittää kaivostoiminnan lähiympäristöön kohdistamat päästöt sekä sosiaaliset, ekologiset ja muut haittavaikutukset. Vaihtoehtoisesti nämä voitaisiin säätää maankäyttö- ja rakennuslaissa, johon tästä tulisi oma lukunsa.

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

Vakuuteen kaivostoiminnan lopettamista ja eräitä poikkeustilanteita varten on esitysluonnoksen 108 §:ään tehty tarpeellisia täsmennyksiä. Vakuuden suuruuden määrittämisestä olisi tässä tosin voinut säätää esitettyä tarkemmin. Huomioitavia seikkoja ovat esimerkiksi kaivosalueen ja kaivoksen apualueiden pinta-alat, louhitun kaivosmineraalin määrä sekä sivukiven ja muun kaivostoiminnan loppusijoitettavien jätteiden (rikastushiekat ym.) määrät. Lisäksi vakuutta määrättäessä tulee ottaa huomioon toiminta-alueen ja sen ympäristön herkkyyys kaivostoiminnan vaikutuksille sekä vaikutusalueen laajuus.

Kajaanin kaupungin mielestä kaivostoiminnan ympäristövahinkojen ehkäisystä ja korjaavista toimenpiteistä sekä toiminnan lopettamisen jälkeisestä alueen kunnostamisesta ja vaikutusten pitkäaikaisesta seurannasta aiheutuvien kustannusten kattamisesta sekä maanomistaja- ym. korvauksista tulee säätää ensisijaisesti kaivoslaissa, ja nämä kaikki seikat tulee huomioida vakuutta määrättäessä.

Vakuuden suuruuden tarkistamisesta annettu lisäys (uusi 109 § 3 momentti) on erittäin tarpeellinen. Kohtaan voisi lisätä myös muita tahoja, joilla olisi oikeus tehdä

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Kajaanin kaupungin asianhallintajärjestelmässä

lupaviranomaiselle esitys vakuuden tarkistamiseksi, kuten kaivosviranomainen, kunta sekä toimintaa muutoinkin, ympäristöluvan osalta, valvova viranomainen (ELY-keskus).

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- * ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan
- * ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden.

Saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan ja harjoittaa poronhoitoa ja muita perinteisiä elinkeinojaan on otettu hyvin huomioon esityksessä uudeksi kaivoslaiksi.

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen

Esitysluonnoksen 51 §:ssä malminetsintäluvassa annettavista määräyksistä 2 momentin 10. kohdan lisäys sekä 52 §:ssä kaivosluvassa annettavista määräyksistä 3 momentin 9-13. kohtien lisäykset parantavat toimintojen ihmisiin, ympäristöön ja muihin elinkeinoihin kohdistuvien haittojen ehkäisyä.

Malminetsintäluvan voimassaolon jatkamiselle edellytettävä maanomistajan suostumus (61 a §) on erittäin kannatettava tarkennus.

Kaivostoiminnan lopettamiseen varautumisesta (120 §) on esitysluonnoksen tehty tarpeellinen lisäys kaivoksen vaiheittaisesta sulkemisesta. Samoin alueen kunnostamiseen (143 §) on tehty tarkentava lisäys toimenpiteiden suorittamisesta siten, että suljetusta kaivoksesta ei aiheudu merkittäviä haitallisia vaikutuksia ihmisten terveydelle tai ympäristölle, on kannatettava.

Ehdotus

Esittelijä: Jari Tolonen

Kaupunginhallitus antaa Työ- ja elinkeinoministeriölle esittelytekstin mukaisen lausunnon ehdotuksesta kaivoslain uudistamiseksi.

Päätös

Hyväksyi.

Ympäristönsuojelutarkastaja Tarja Laatikainen oli asiantuntijana kokouksessa asian esittelyn ajan.

Tiedoksi

Työ- ja elinkeinoministeriö

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Kajaanin kaupungin asianhallintajärjestelmässä

Päätös julkaistaan Kajaanin kaupungin verkkosivuilla 13.5.2022.

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta laaditun otteen oikeaksi todistaa

Kajaanissa 12.5.2022

Tuija Aarnio
pöytäkirjanpitäjä

Tämä on päätöksen virallinen tiedoksianto.
Päätös annettu sähköisesti tiedoksi 12.5.2022.

Tiedoksianto asianosaiselle

Ote

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Kajaanin kaupungin asianhallintajärjestelmässä

Muutoksenhakukielto

§106

Muutoksenhakukielto

Valmistelua ja täytäntöönpanoa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Sovellettava lainkohta: Kuntalaki 136 §